e*forum

Napsali Miloslav Hýsek a Paul/Pavel Eisner

(E*forum, 20. 07. 2022)

II
V návaznosti na texty Miloslava Hýska a Pavla Eisnera, uveřejněné minulý týden (viz též úvod k nim)*, uveřejňujeme další trojici jejich polemických „replik“.*

mt

Hýsek, Miloslav: [Německému překladatelství české poezie dnes a dříve]
Národní listy 67, 1927, č. 5, 6. 1., s. 4, podepsáno vh.

Německému překladatelství české poezie dnes a dříve věnoval v novoroční *Prager Presse* fejeton P. Eisner; ačkoliv nejmenuje našeho listu, je to vlastně polemika s mým nedávným historickým přehledem ve zprávě o dvou našich antologiích Fuchsových a některé její poznámky nemohou zůstati bez odpovědi. Domníval jsem se dosud, že jest výhradou osmnáctiletých básníků domýšleti se, že skutečná literatura počíná teprve jimi; fejeton p. Eisnerův ukazuje, že tak smýšlejí i dnešní německožidovští pražští překladatelé, pokud za ně p. Eisner mluví. První německé antologie české poezie pořídil Wenzig, po něm se soustavné překladatelské práci věnoval Waldau, nejobsáhlejší výbory z celé nové poezie až po modernu pořídil Albert; to jest historická skutečnost, na níž nic nemění prohlášení p. Eisnerovo, že jejich souvislost s překladateli dnešními jest jen mechanická a že výsledek této práce byl „gleich null“, zatímco se teprve německožidovským básníkům dnešním podařilo učiniti do ciziny průlom. Podle Eisnera všechny ty starší překlady kromě Adlerova Vrchlického nestály za nic, ala Eisner se mýlí. Všichni zmínění překladatelé byli zanícenými propagátory české poezie a jejich práce, kdyby neměla ani jiné ceny, má velký význam mravní. K autorům a ukázkám z nich, jež překládal Wenzig, vracejí se i překladatelé dnešní, a tím spíše k výboru Albertovu; své doby, kdy německožidovští básníci pražští s malou výjimkou se o českou literaturu vůbec nestarali, překládali Wenzig i Waldau, jak dovedli, někdy lépe, jindy hůře, ale vždy znamenala jejich práce kulturní čin. A nebylo-li Němců, kteří by se byli snížili k poezii nenáviděného národa, bylo nutno sáhnouti k svépomoci; v tom je význam Albertův. Dobyli-li dnešní překladatelé Mnichova, dobyl už Wenzig Lipska; nevzbudily-li jejich antologie zvláštního ohlasu, přiznává i Eisner, že se Němci k úsilí jeho přátel i dnes chovají pasivně a že na divadle rozhodují také finanční výpočty německých ředitelů, kteří si prostě od českých věcí slibují úspěch. Úsilí starých překladatelů bylo ryze ideální; český národ neměl ještě svého státu, neměl ani plně rozvité kultury, neměl zkrátka těch pozic, jež má dnes. Dnes má to všechno a také bohatě dotovaný propagační tisk; však je to dnes z německých

pražských novin jen *Prager Presse*, jež přináší překlady z češtiny a sleduje umělecký náš život (v literatuře dosti jednostranně), kdežto pro oba druhé pražské německé deníky naše literatura téměř neexistuje, a to ani ne tolik, jako za časů Wenzigových. Nejsem antisemita, abych neuznal skutečných zásluh dnešních německožidovských překladatelů, jak bylo vidět i z mého referátu, ale nejsem ani filosemita, abych potlačoval opravdové zásluhy spisovatelů nežidovských, jako byli Wenzig a Waldau. Překládá-li dnes Eisner slovanskou poezii lidovou, bude tomu již sto let, co ji překládal Wenzig; nebylo by žádnou zásluhou, kdyby ji Eisner nepřekládal lépe, ale to neznamená, že priorita nepatří Wenzigovi a že je možno a spravedlivo o Wenzigovi mluvit s podcenivým gestem Eisnerovým. Eisner také zapomněl na Emila Saudka, který má hlavní zásluhu o německý zájem o českou poezii po Vrchlickém; byl to Saudkův překlad Březinových *Rukou*, který vzbudil obecnou pozornost o největšího našeho moderního básníka a připravil půdu překladům Eisnerovým ve válečné antologii z rakousky propagační *Österreichische Bibliothek*. Literární historik bude vývoj německého překladatelství naší poezie viděti tak, jak jsem jej stručně naznačil já; co o něm napsal Eisner, je zkreslení skutečnosti, neboť Wenzig a jiní jsou a zůstanou předchůdci Eisnerovými a jeho přátel, i když dnešní poměry jsou jiné, překladatelské práci mnohem příznivější.

Eisner, Pavel: *Německé překlady z české poezie*
Tribuna 9, 1927, č. 7, 9. 1., s. 5

Řekl jsem v úvaze o překladech z češtiny, že všechny básnické překlady z české poezie, pokud vyšly z pera Čechů němčiny znalých (Wenzig, Waldau, Albert) byly špatné. Příčiny jsou jasné, faktum je nezvratné, důkaz lze kdykoliv vésti svědectvím libovolného počtu esteticky vzdělaných Němců. Neupírám Wenzigovi, Waldauovi, Albertovi morálního významu jejich činnosti. Bohužel mravní moment v umění o sobě nerozhoduje. Soudím-li o jejich překladatelském díle přesně, nečiním tak z drzosti, ale protože mi jde velice vážně o věc. Je totiž rozdíl, přeloží-li někdo mizerně Baudelaira a přeloží-li mizerně Čelakovského nebo Nerudu; v případě prvním utrží blamáž jen sobě, v případě druhém – kde jde o básníky světu zhola neznámé, v originále nekontrolovatelné, odnese ostudu tlumočený básník. Řekl jsem, že téměř vše hodnotné, co dostalo se německé literatuře z české poezie, je překladatelským dílem pražských německo-židovských básníků, počínaje Friedrichem Adlerem. Ani vzdechem není tato konstatace filosemitická. Její smysl je:poezii bude se zdarem překládati jen básník, českou poezii do němčiny jen německý básník. Symbioticky předurčen k tomuto úkolu jest německý básník z Čech, především německý básník pražský. To *in praxi* znamená: německý *židovský* básník pražský. Konstatuje tuto nutnost, uvedl jsem s radostí několik příkladů, že počíná se chápati. Opět nikoliv ad majorem gloriam židovství v literatuře. Jest jasno, co tím míním: stejně jako český žid vymanil se z duchovního ghetta teprve asimilaci a přilnutím k české kultuře, tak i německý židovský umělec z Prahy a Čech vůbec osvobodí se z ghetta teprve tehdy, až aspoň na chvíli splyne s českou duší, jejíž nejintegrálnějším výrazem jsou česká poezie a české umění. Spatřuji v tom přímo osudovou nutnost pražských židovských Němců. Chápe-li

ji dnes jejich výkvět bystřejším instinktem než dříve, pracuje především pro *svou* duchovní emancipaci z područí ghetta. Nevím, co je na tomto mínění filosemitického. Prof. Hýsek uvádí v *Nár. listech* ze 7. ledna zvýšený překladatelský ruch z češtiny do němčiny v souvislost s radostnějšími osudy českého národa, s bohatě dotovaným propagačním tiskem atd. Dovoluji si i zde odporovati. S propagačním tiskem nemá nic společného činnost Adlerova, dopřevratová Pickova, stejně činnost Werflova, Brodova, Saudkova a jiných. Pravdu je ovšem, že německý propagační deník československý otiskuje překlady z české literatury.

Posléze dvě zmínky osobní! Pan prof. dr. Hýsek tvrdí, že Saudkův překlad Březinových *Rukou* připravil půdu mé antologii v *Österreichische Bibliothek*. Nezmenší zásluh p. Saudkových, konstatuji-li, že mé antologii připravila půdu má antologie a nikdo jiný na světě kromě H. v. Hofmannsthala, který prosadil její tisk v slavném Insel-Verlagu. Dále tvrdí p. prof. dr. Hýsek, že co do mé překladatelské činnosti v oboru slovanské lidové písně má prioritu Wenzig. Historickou určitě. Stejně určitě však žádnou jinou. Wenzigovy překlady – ale řekl jsem již v inkriminovaném článku, že je škoda slov o těchto věcech, a je jich škoda ne snad proto, že Wenzig jako první náš pater familias nemohl svésti věc lépe, nejsa podporován mocenskou pozicí samostatného státu československého a bohatě dotovaným propagačním tiskem, nýbrž jedině proto, ježto Wenzig nebyl německým básníkem a nebyl básníkem vůbec. Čímž se vracím k úvodnímu tvrzení, které bude za sto let stejně správné jako dnes.

Hýsek, Miloslav: [Pan P. Eisner se v nedělní *Tribuně*]
Národní listy 67, 1927, č. 10, 11. 1., s. 4, podepsáno –vh–

Pan P. Eisner se v nedělní *Tribuně*, odpovídaje na mé poznámky k jeho novoročnímu fejetonu, domnívá, že Wenzig a Waldau byli „Češi znalí němčiny“, a domnělý neúspěch Wenzigovy práce překladatelské přičítá tomu, že „nebyl německým básníkem“. Nikoli: Waldau byl Němec a zůstal jím po celý život a Wenzig nejenže byl původem Němec, jenž až v mužných letech i jazykově se dal do služeb pronásledované české věci, nýbrž dokonce skutečně i německým básníkem, jenž své původně německy v mládí psané verše v posledních letech života překládal do češtiny. Co se v Německu znalo z českého básnictví do polovice minulého století, znalo se zásluhou Wenzigovou; v té době se ještě Němci o českou literaturu, a dokonce i dramatickou (Klicpera, Tyl), přece jen trochu zajímali a mezi německými spisovateli pražskými se skutečné cítilo, co nyní o své generaci tvrdl p. Eisner, že k překladům českých básníků do němčiny je předurčen německý básník z Čech; bohužel se tito básníci, a mezi nimi i někteří židovští, tohoto předurčení po r. 1848 zřekli a Waldau byl později mezi nimi vzácnou výjimkou, milejší, jak vidět, nám než těm, kdo konečně znovu přejímají jeho program. Je přirozeno, že jejich překlady dnes jsou namnoze zastaralé, ale v Čechách se o překladatelských předchůdcích vždy mluvívalo s úctou; sám Vrchlický s respektem psal a mluvil o Douchových pokusech o překlad z *Božské komedie* a Fr. Kvapil si nikdy neosoboval zásluhy, že teprve on u nás udomácnil polské básníky. V tom je ona mravní síla, jíž p. Eisner nechápe; anglický překladatel naší poezie P. Selver se nestyděl

přiznati, že popudem k jeho antologiím mu byla Karáskova *Slavische Literaturgeschichte*, kdežto p. Eisnerovi ani u Hofmannsthala nepřipravil půdy Saudkův překlad Březiny, z něhož tolik velkých básníků německých poznalo světovou úroveň českého básnictví. Tvrdit, že popřevratové poměry nemají vlivu na německý zájem o naše umění znamená bílé nazývat černým; nepopírám, že velmi řídcí jednotlivci němečtí před válkou a za války se o českou poezii zajímali — to byla právě wenzigovská a waldauovská tradice — ale fakt je, že Smetana do německého pražského divadla se dostal až po převratu, stejně jako první český dramatik, fakt je, že německožidovští překladatelé pražští tisknou v *Prager Presse* a ne v *Prager Tagblattu* a zejména ne v *Bohemii*, kde o naší literatuře téměř nevědí, a fakt je, že před převratem netiskli v *Politik* ani v *Union*, kde překladatelskou práci bylo třeba obstarávati svépomocí. Nebylo by třeba se o tom zmiňovat, nebýt objevitelského sebevědomí p. Eisnerova, jemuž nepřeji, aby za sto let jeho práci posuzoval některý příští německý překladatel tak, jak on učinil Wenzigovi a Waldauovi.

Přeložil Lukáš Motyčka

www.ipsl.cz